

Beszámoló a „Zöld reform az államháztartási hiány csökkentéséért” konferenciáról

A Levegő Munkacsoport – a Magyar Tudományos Akadémiával, a Magyar Közgazdasági Társasággal és a Német Zöld Költségvetés Szövetséggel együttműködve – 2006. február 24-én rendezte meg az MTA székházában a „Zöld reform az államháztartási hiány csökkentéséért” című konferenciáját.

A rendezvényt Szili Katalin, a Magyar Országgyűlés elnöke nyitotta meg. A jogi és humánökológus végzettségű politikus elismerte, hogy már évek óta szükség lenne az államháztartás általános reformjára. Ezt az Állami Számvevőszék jelentései is megerősítik. Szili Katalin több ponton is kiemelte az állam felelősségét. Közismert, hogy a nagy élőkommunka-igényű ágazatok Ázsiába kerülnek, és ez felveti a kérdést, hogy mi történik az Európai Unió munkavállalóival, és nem felelős-e az állam a munkahelyek biztosításáért. Megoldandó kérdés: hogyan lehet az adóterheket a humán erőforrásokról a természeti erőforrások használatára terhelni, így biztosítva a munkahelyek védelme mellett a természeti értékek megőrzését a következő nemzedékek számára.

Az elnök asszony elismeréssel beszélt Németország zöldülő költségvetéséről, melyben az adóterhek átcsoportosítása a környezetszennyezés és az energiafelhasználás csökkenése mellett az új munkahelyek kialakításában is fontos szerepet játszott. A megnyitó végén felvetette, hogy a résztvevőknek – a kormánynak, a civil szervezeteknek és a gazdaságnak – érdemes lenne párbeszédet folytatniuk a témával kapcsolatban és létrehozniuk egy zöld költségvetési szövetséget.

Ezt követően Lukács András tartotta meg előadását, melyben kifejtette a Levegő Munkacsoport javaslatait az államháztartási hiány csökkentésének lehetőségeiről. Meglátása szerint a hatalmas államháztartási hiány elsődleges oka a környezetszennyező tevékenységekhez nyújtott mértéktelen állami támogatás. A társadalomnak súlyos gondokat okoz, hogy a mindenkori kormány a költségvetés hiányát elsősorban azon állami feladatok leépítésével igyekszik kiegyenlíteni, melyek a környezet és az emberek egészségi állapotát hivatottak javítani. Ez azért is elhibázott, mert a humán szférát (az oktatástól a környezetvédelemig) sújtó megszorítások a későbbiekben nem, vagy csak aránytalanul magas költséggel tehetők jóvá. A kormányzat gyakran tűzi zászlajára a kisebb államapparátus megvalósítását, ennek eredményeként az utóbbi években jelentős leépítések történtek a lakosság biztonságát és egészségét szolgáló szerveknél (például ÁNTSZ, környezet- és természetvédelmi szervek, növényvédelmi szolgálat, állat-egészségügy). Az a feltételezés, hogy a versenyképességhez minél olcsóbb állam kell, nem megalapozott: az állami újraelosztás mértéke Svédországban a legnagyobb, amely a világ egyik legversenyképesebb állama. Az államháztartási egyensúlyt a legésszerűbben a környezetileg káros támogatások megszüntetésével lehetne elérni, amire a Levegő Munkacsoport tanulmánya számos konkrét javaslatot tesz.

Kiss Károly, a Budapesti Corvinus Egyetem docense előadásában kiemelte, hogy a Levegő Munkacsoport által javasoltaknak piacgazdasági háttere megalapozott, hisz ezek a piaci kudarcok elkerülésére szolgálnak, és így a piacgazdaság elveivel is összeegyeztethetők. Az előadó a piaci kudarc három esetét is ismertette: a pozitív, illetve a negatív externáliák figyelmen kívül hagyása és a környezetileg káros tevékenységek támogatása. A negatív externália azt jelenti, hogy a károkat nem az okozó fizeti meg, hanem az egész társadalom. (Például amikor a kamionok tönkreteszik az utakat, és azokat az összes adófizető pénzén állítják helyre. Ennek elkerülése érdekében a kamionokra megfelelő mértékű úthasználati díjat kell fizetni.) A pozitív externália esetén az okozó több hasznot hajt a társadalomnak, mint

amennyit a társadalom megfizet. (Például a tömegközlekedést használók segítenek csökkenteni a dugókat, a légszennyezést, ezért azt nem szabad csak a piacra bízni, hanem állami forrásokból is támogatni kell.)

A következő előadó Parragh László, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke előadásában kifejtette: a Levegő Munkacsoport tanulmánya magas színvonalú, jól kidolgozott. Általános megállapításaival teljesen egyetért, bár egyes részleteivel vitatkozna. Ma az államháztartásban több ellentmondás is megfigyelhető: egyszerre van jelen a hiány és a pazarlás, az államapparátus sokszor gyenge teljesítménye ellenére esetenként a jogosultságaival is visszaél. A költségvetési hiány miatt sorozatban érik a nemzetközi figyelmeztetések a kormányzatot, ami az ország hitelességvesztéséhez vezet.

Az előadó véleménye szerint a hiány csökkentését csak úgy lehet megvalósítani, ha az államháztartási bevételek emelése mellett a kiadásokat is csökkentik. Ennek eléréséhez szükséges, hogy a gazdaságpolitika ne a politikáról, hanem a gazdaságról szóljon, fontos a kiszámíthatóság és a szűken vett költségvetési szemlélettel való szakítás is. Az ország gazdaságpolitikáját nem a minél nagyobb brüsszeli források megszerzése kell hogy vezesse, hanem az, hogy milyen országot szeretnénk. Ezt mielőbb el kellene döntenünk.

Kiemelten fontos az államapparátus, az önkormányzatok, a nyugdíjrendszer, az egészségügy és az oktatás reformja. Az államháztartási hiány kezelésének több forgatókönyve is lehetséges: a költségvetés változatlanul hagyása az államcsőd veszélyével fenyeget; a költségvetési struktúraváltás nélküli látszattmegoldások a probléma továbbgörgetését jelentenék, míg az érdemi reformok meghozásához szükség lenne a 2. Nemzeti Kerekasztal összehívására.

Demján Sándor, a Vállalkozók Országos Szövetségének ügyvezető elnöke a zöld mozgalom szerepének elismerése és a tanulmány méltatása után felhívta a figyelmet az utóbbi egyes pontjainak megvalósításával kapcsolatos nehézségekre. Ugyanakkor kiemelte, hogy az ország környezetének megvédése mindannyiunk érdeke és ezt a gazdasági szereplőkkel is el kell fogadtatni. Az ország kultúráját és környezetét csak egy erős állam tudja biztosítani, melyhez az erős gazdasági szektorra is szükség van.

Nem jók egy olyan ország kilátásai, melyben csak minden 25. diplomás természettudományi végzettségű, ahol 1 végzett szakmunkásra 6 diplomás jut, ahol néhány év alatt többszörösére nő a felsőoktatást elvégzők aránya, és ahol többen jelentkeznek pszichológusnak, mint mérnöknek. Az előadó szerint a GDP növelése mellett a környezetvédelemre fordítandó minimális arányának meghatározására is szükség van.

A panelvita során élénk vita alakult ki az előadók és a hallgatóság között.

Christian Meyer, a Német Zöld Költségvetés Szövetség igazgatója ismertette a német zöld költségvetési reform bevezetésének nehézségeit és tapasztalatait. Németországban az adóreform megvalósításáért 1994-ben hozták létre a vállalkozások, a tudomány, a kormányzat és a civil szervezetek részvételével a Német Zöld Költségvetés Szövetséget (FÖS). Az 1999-től előre meghatározott ütemben bevezetett adóreform eredményeként 5 év alatt 55%-kal emelkedtek az energiaadók, és ennek ellensúlyozására csökkentették a nyugdíjbiztosítási járulékot. Az adóterhek átcsoportosításának eredményeként több mint 10 százalékkal csökkent az üzemanyag-fogyasztás és 14 százalékkal az importált fosszilis tüzelőanyagok mennyisége, mérséklődött a CO₂-kibocsátás. Ugyanakkor csökkent az összes adóteher is és ezzel együtt az ipar költségei. A kedvező változások között említhető a tömegközlekedés térnyerése, mintegy 250 000 új munkahely létrejötte és az energiahatékonyság javulása. Miközben az USA 21 százalékkal növelte, Németország 14 százalékkal csökkentette a kőolajimportját. A német környezetvédelmi adóreform teljesítette ígéreteit a gazdaság és az ökológia számára, de politikai szempontból kevésbé volt sikeres, ami a politikai marketing szerepének fontosságát mutatja.

Kai Schlegelmilch, a Német Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Nukleáris Biztonsági Minisztérium munkatársa a zöld államháztartási reform további tapasztalatait ismertette. Megemlítette, hogy az adóreform kedvező volt a feketemunka visszaszorításának szempontjából is. Az adóreform eredményének tekinthető az is, hogy Németország már a határidő lejárta előtt 4 évvel majdnem teljesítette a Kiotói vállalásait. A FÖS megalakítása után 4 évvel (1998-ban) a környezetvédelmi adóreform a választási kampány egyik fontos kérdésévé vált és a nyertes pártok 1999-ben belekezdtek a megvalósításba.

A környezetvédelmi adóreform megvalósításának több feltétele is van: erős politikai szövetség, több apró lépésben történő reform, a kedvező hatásokat fel kell mérni és kommunikálni kell a lakosság felé, a reform leendő nyerteseit meg kell kérni annak nyilvános támogatására, az elfogadottság érdekében tájékoztató kampányt kell végezni.

A délutáni panelvita során az egyes pártok képviselői fejtették ki véleményüket az elhangzottakkal kapcsolatban. Mádi László, az országgyűlés Költségvetési Bizottságának alelnöke (FIDESZ-MPSZ) elmondta, hogy pártja egyetért a zöld államháztartási reform elveivel és annak több pontja a programjában is fontos szerepet kap (például a munkaerőt terhelő adók és a lakásfelújítások áfájának csökkentése). Szabó Lajos, a Költségvetési Bizottság másik alelnöke (MSZP) szintén egyetért a Levegő Munkacsoport tanulmányában kifejtett célokkal, de úgy véli, hogy a konkrét javaslatokat csak hosszabb időtávon át lehetne megvalósítani. Pártjának ilyen irányú elkötelezettségét a jelenlegi kormány intézkedéseivel szemléltette (a regisztrációs adó emelése, az energiaadó és a környezetterhelési díj bevezetése). Herényi Károly országgyűlési képviselő (MDF) nagyobb hangsúlyt helyezne az energiafelhasználás korlátozására és a környezetterhelő tevékenységek adóztatására. Kajner Péter (Élőlánc Magyarországért) elmondta, hogy pártja a Levegő Munkacsoport javaslataival teljes mértékben egyetért és annak főbb pontjai a gazdasági programtervükben is megtalálhatók.

A konferencia végén a résztvevők megtekinthették a Noé21 svájci civil szervezet filmjét, amely a környezetvédelmi adóreformot népszerűsíti.

Pál János